

IV. A magyar nyelvtörténet korszakolása

I. A korszakolás általános kérdései

I. A korszakolás általános kérdései

1. Bevezetés. Nyelvek története: sok tízezer év

I. A korszakolás általános kérdései

1. **Bevezetés.** Nyelvek története: sok tízezer év de: nyelvtörténet módszereivel néhány ezer év **vizsgálható**

I. A korszakolás általános kérdései

- 1. Bevezetés.** Nyelvek története: sok tízezer év
de: nyelvtörténet módszereivel
 néhány ezer év **vizsgálható**
de: különböző mértékben — oka:

I. A korszakolás általános kérdései

1. **Bevezetés.** Nyelvek története: sok tízezer év
de: nyelvtörténet módszereivel
 néhány ezer év **vizsgálható**
de: különböző mértékben — oka:
megismerhetőség: **források** függvénye

I. A korszakolás általános kérdései

1. **Bevezetés.** Nyelvek története: sok tízezer év

de: nyelvtörténet módszereivel

néhány ezer év **vizsgálható**

de: különböző mértékben — oka:

megismerhetőség: **források** függvénye

– latin, görög, szanszkrit (~4-5000 év)

– sumer, óegyiptomi (~6000 év)

– magyar (~1000 év)

I. A korszakolás általános kérdései

1. **Bevezetés.** Nyelvek története: sok tízezer év

de: nyelvtörténet módszereivel

néhány ezer év **vizsgálható**

de: különböző mértékben — oka:

megismerhetőség: **források** függvénye

– latin, görög, szanszkrit (~4-5000 év)

– sumer, óegyiptomi (~6000 év)

– magyar (~1000 év)

I. A korszakolás általános kérdései

1. **Bevezetés.** Nyelvek története: sok tízezer év

de: nyelvtörténet módszereivel

néhány ezer év **vizsgálható**

de: különböző mértékben — oka:

megismerhetőség: **források** függvénye

– latin, görög, szanszkrit (~4-5000 év)

– sumer, óegyiptomi (~6000 év)

– magyar (~1000 év)

Célszerű: szakaszokat elkülöníteni benne

I. A korszakolás általános kérdései

1. **Bevezetés.** Nyelvek története: sok tízezer év

de: nyelvtörténet módszereivel

néhány ezer év **vizsgálható**

de: különböző mértékben — oka:

megismerhetőség: **források** függvénye

– latin, görög, szanszkrit (~4-5000 év)

– sumer, óegyiptomi (~6000 év)

– magyar (~1000 év)

Célszerű: szakaszokat elkülöníteni benne →

I. A korszakolás általános kérdései

korszakolás:

I. A korszakolás általános kérdései

korszakolás:

- gyakorlati célokat szolgál

I. A korszakolás általános kérdései

korszakolás:

- gyakorlati célokat szolgál
- de: *elveken* alapul

I. A korszakolás általános kérdései

korszakolás:

- gyakorlati célokat szolgál
- de: *elveken* alapul

legfőbb: nyelv *belső életét* tükröztetnie kell

I. A korszakolás általános kérdései

korszakolás:

- gyakorlati célokat szolgál
- de: *elveken* alapul

legfőbb: nyelv *belső életét* tükröztetnie kell

de: ez nem egyszerű — oka:

I. A korszakolás általános kérdései

korszakolás:

- gyakorlati célokat szolgál
- de: *elveken* alapul

legfőbb: nyelv *belső életét* tükröztetnie kell

de: ez nem egyszerű — oka:

- a nyelv állandó változásban van

I. A korszakolás általános kérdései

korszakolás:

- gyakorlati célokat szolgál
- de: *elveken* alapul

legfőbb: nyelv *belső életét* tükröztetnie kell

de: ez nem egyszerű — oka:

- a nyelv állandó változásban van
- különböző részrendszerek
változásai nem párhuzamosak

I. A korszakolás általános kérdései

korszakolás:

- gyakorlati célokat szolgál
- de: *elveken* alapul

legfőbb: nyelv *belső életét* tükröztetnie kell

de: ez nem egyszerű — oka:

- a nyelv állandó változásban van
- különböző részrendszerek
változásai nem párhuzamosak

I. A korszakolás általános kérdései

problémák:

I. A korszakolás általános kérdései

problémák:

a) *önkényesség*

I. A korszakolás általános kérdései

problémák:

a) *önkényesség*

– milyen eseményeket válasszunk?

I. A korszakolás általános kérdései

problémák:

a) *önkényesség*

- milyen eseményeket válasszunk?
- s ezeknek milyen időhatárokat adjunk?

I. A korszakolás általános kérdései

problémák:

a) *önkényesség*

– milyen eseményeket válasszunk?

– s ezeknek milyen időhatárokat adjunk?

b) *aránytalanság*

I. A korszakolás általános kérdései

problémák:

a) *önkényesség*

- milyen eseményeket válasszunk?
- s ezeknek milyen időhatárokat adjunk?

b) *aránytalanság*

- nyelvtörténetileg nem adatolható idők

I. A korszakolás általános kérdései

problémák:

a) *önkényesség*

- milyen eseményeket válasszunk?
- s ezeknek milyen időhatárokat adjunk?

b) *aránytalanság*

- nyelvtörténetileg nem adatolható idők
> hosszabb időszakok

I. A korszakolás általános kérdései

problémák:

a) *önkényesség*

- milyen eseményeket válasszunk?
- s ezeknek milyen időhatárokat adjunk?

b) *aránytalanság*

- nyelvtörténetileg nem adatolható idők
 - > hosszabb időszakok
- ma felé haladva > pontosabb, rövidebb

I. A korszakolás általános kérdései

2. Előzmények a korszakolásban

I. A korszakolás általános kérdései

2. Előzmények a korszakolásban XIX. század

I. A korszakolás általános kérdései

2. Előzmények a korszakolásban

XIX. század

a) Révai M., Versegly F.

Kazinczy F.

I. A korszakolás általános kérdései

2. Előzmények a korszakolásban

XIX. század

- a) Révai M., Versegly F. b) Toldy F.
Kazinczy F.

I. A korszakolás általános kérdései

2. Előzmények a korszakolásban

XIX. század

- a) Révai M., Verseggy F. b) Toldy F.
Kazinczy F.

XX. század

I. A korszakolás általános kérdései

2. Előzmények a korszakolásban

XIX. század

- a) Révai M., Versegthy F. b) Toldy F.
Kazinczy F.

XX. század

- a) Balassa J. (1937)

I. A korszakolás általános kérdései

2. Előzmények a korszakolásban

XIX. század

- a) Révai M., Verseggy F. b) Toldy F.
Kazinczy F.

XX. század

- a) Balassa J. (1937) b) Gombocz Z. (1925)

I. A korszakolás általános kérdései

2. Előzmények a korszakolásban

XIX. század

- a) Révai M., Versegly F. b) Toldy F.
Kazinczy F.

XX. század

- a) Balassa J. (1937) b) Gombocz Z. (1925)

Bárczi G. (1950)

I. A korszakolás általános kérdései

2. Előzmények a korszakolásban

XIX. század

- a) Révai M., Versegly F. b) Toldy F.
Kazinczy F.

XX. század

- a) Balassa J. (1937) b) Gombocz Z. (1925)

Bárczi G. (1950)

legújabb korszakolás

I. A korszakolás általános kérdései

3. A korszakolás elvi alapjai

I. A korszakolás általános kérdései

3. A korszakolás elvi alapjai

- a) nyelv egészére kell vonatkoznia

I. A korszakolás általános kérdései

3. A korszakolás elvi alapjai

- a) nyelv egészére kell vonatkoznia
- b) határok megvonásához sok tényezőt kell figyelembe venni

I. A korszakolás általános kérdései

3. A korszakolás elvi alapjai

- a) nyelv egészére kell vonatkoznia
- b) határok megvonásához sok tényezőt kell figyelembe venni
- c) elsődleges szempont: nyelv külső története

I. A korszakolás általános kérdései

3. A korszakolás elvi alapjai

- a) nyelv egészére kell vonatkoznia
- b) határok megvonásához sok tényezőt kell figyelembe venni
- c) elsődleges szempont: nyelv külső története
oka: belső történet problematikussága

I. A korszakolás általános kérdései

3. A korszakolás elvi alapjai

- a) nyelv egészére kell vonatkoznia
- b) határok megvonásához sok tényezőt kell figyelembe venni
- c) elsődleges szempont: nyelv külső története
oka: belső történet problematikussága
- d) nyelvtudományi vizsgálat lehetőségei

.

I. A korszakolás általános kérdései

3. A korszakolás elvi alapjai

- a) nyelv egészére kell vonatkoznia
- b) határok megvonásához sok tényezőt kell figyelembe venni
- c) elsődleges szempont: nyelv külső története
oka: belső történet problematikussága
- d) nyelvtudományi vizsgálat lehetőségei
- e) társtudományok eredményeire támaszk.

II. A legújabb korszakolás

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

1. uráli egység korszaka

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

1. uráli egység korszaka

i.e. 4000-ig

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

1. uráli egység korszaka

i.e. 4000-ig

2. finnugor egység korszaka

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

1. uráli egység korszaka

i.e. 4000-ig

2. finnugor egység korszaka

i.e. 4000–i.e. 2000

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

1. uráli egység korszaka

i.e. 4000-ig

2. finnugor egység korszaka

i.e. 4000–i.e. 2000

3. ugor egység korszaka

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

1. uráli egység korszaka

i.e. 4000-ig

2. finnugor egység korszaka

i.e. 4000–i.e. 2000

3. ugor egység korszaka

i.e. 2000–i.e. 500/i.e. 1000

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

- korszakhatárok megállapítása:
finnugrisztika feladata

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

- korszakhatárok megállapítása:
finnugrisztika feladata
- kronologizálásban figyelembe vett tényezők:

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

- korszakhatárok megállapítása:
finnugrisztika feladata
- kronologizálásban figyelembe vett tényezők:
 - uráli nyelvek jövevényszavai

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

- korszakhatárok megállapítása:
finnugrisztika feladata
- kronologizálásban figyelembe vett tényezők:
 - uráli nyelvek jövevényszavai
 - lexiko-statisztikai módszerek

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

- korszakhatárok megállapítása:
finnugrisztika feladata
- kronologizálásban figyelembe vett tényezők:
 - uráli nyelvek jövevényszavai
 - lexiko-statisztikai módszerek
 - régészeti adatok

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

a) rokon nyelvek

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

a) rokon nyelvek

olyan nyelvek, amelyek legfőbb részrendszerei egy közös eredeti nyelvre visszavezethetők

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

a) rokon nyelvek

olyan nyelvek, amelyek **legfőbb részrendszerei** egy közös eredeti nyelvre visszavezethetők

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

a) rokon nyelvek

olyan nyelvek, amelyek **legfőbb részrendszerei** egy közös eredeti nyelvre **vissza-vezethetők**

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

hasonlóság nem elég, ennek több oka van:

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

hasonlóság nem elég, ennek több oka van:

– hangutánzás (m. *kakukk* – ném. *Kuckuck*)

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

hasonlóság nem elég, ennek több oka van:

- hangutánzás (m. *kakukk* – ném. *Kuckuck*)
- véletlen (m. *kér* – Fidzsi-szigeteki: *kere*)

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

hasonlóság nem elég, ennek több oka van:

- hangutánzás (m. *kakukk* – ném. *Kuckuck*)
- véletlen (m. *kér* – Fidzsi-szigeteki: *kere*)
- átvétel (m. *paradicsom* – lat. *paradysum*)

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

hasonlóság nem elég, ennek több oka van:

- hangutánzás (m. *kakukk* – ném. *Kuckuck*)
- véletlen (m. *kér* – Fidzsi-szigeteki: *kere*)
- átvétel (m. *paradicsom* – lat. *paradysum*)
- areális hatások

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

k hang kapcsán

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

k hang kapcsán

– szóeleji pozícióban

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

k hang kapcsán

– szóeleji pozícióban

m. *hab* – vg. *χump* 'hullám'

osztj. *χump* 'hullám'

fi. *kumpua* 'bugyog'

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

k hang kapcsán

– szóeleji pozícióban

m. <i>hab</i> – vg. <i>χump</i> 'hullám'	m. <i>hal</i> – vg. <i>χul</i>
osztj. <i>χump</i> 'hullám'	o. <i>χul</i>
fi. <i>kumpua</i> 'bugyog'	fi. <i>kala</i>

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

k hang kapcsán

– szóeleji pozícióban

m. <i>hab</i> – vg. <i>χump</i> 'hullám'	m. <i>hal</i> – vg. <i>χul</i>
osztj. <i>χump</i> 'hullám'	o. <i>χul</i>
fi. <i>kumpua</i> 'bugyog'	fi. <i>kala</i>

~ *had, három, hat, ház...*

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

k hang kapcsán

– szóeleji pozícióban

m. *hab* – vg. *χump* 'hullám'

m. *hal* – vg. *χul*

osztj. *χump* 'hullám'

o. *χul*

fi. *kumpua* 'bugyog'

fi. *kala*

~ *had*, *három*, *hat*, *ház*...

fgr. *k-* > ug. *χ-* > m. *h-*

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

k hang kapcsán

– szóeleji pozícióban

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

k hang kapcsán

– szóeleji pozícióban

m. *kéz* – vg. *kät*

o. *ket*

fi. *käsi*

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

k hang kapcsán

– szóeleji pozícióban

m. *kéz* – vg. *kät*

o. *ket*

fi. *käsi*

~ *kettő, kéreg, kő, könyök...*

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

k hang kapcsán

– szóeleji pozícióban

m. *kéz* – vg. *kät*

o. *ket*

fi. *käsi*

~ *kettő, kéreg, kő, könyök...* fgr. *k-* > ug. *k-* > m. *k-*

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

k hang kapcsán

– szóeleji pozícióban

m. *kéz* – vg. *kät*

o. *ket*

fi. *käsi*

~ *kettő, kéreg, kő, könyök...* fgr. *k-* > ug. *k-* > m. *k-*

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

k hang kapcsán

– szóeleji pozícióban

veláris (mély) hangrendű szavakban:

fgr. *k-* > ug. *χ-* > m. *h-*

palatális (magas) hangrendű szavakban:

fgr. *k-* > ug. *k-* > m. *k-*

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

k hang kapcsán

– szóbelseji pozícióban

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

k hang kapcsán

– szóbelseji pozícióban

m. *jó* – o. *joγan*

fi. *joki*

lp. *jokka*

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

k hang kapcsán

– szóbelseji pozícióban

m. *jó* – o. *joγan*

fi. *joki*

lp. *jokka*

~ *te-sz* (fi. *teke*), *fi-ú* (fi. *poika*)...

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

k hang kapcsán

– szóbelseji pozícióban

m. *jó* – o. *joγan*

fi. *joki*

lp. *jokka*

~ *te-sz* (fi. *teke*), *fi-ú* (fi. *poika*)... fgr. *-k-* > ug. *-γ-* > m. \emptyset

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések
hangkapcsolatokban

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

hangkapcsolatokban

mp

m. *hab* – vg. *χump*

fi. *kumpua*

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

hangkapcsolatokban

mp

m. *hab* – vg. *χump*

fi. *kumpua*

fgr. *-mp-* > m. *-b-*

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

hangkapcsolatokban

mp

m. *hab* – vg. *χump*

fi. *kumpua*

fgr. *-mp-* > m. *-b-*

nt

m. *had* – vg. *χont*

fi. *kunta*

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

hangkapcsolatokban

mp m. *hab* – vg. *χump*
 fi. *kumpua*

fgr. *-mp-* > m. *-b-*

nt m. *had* – vg. *χont*
 fi. *kunta*

fgr. *-nt-* > m. *-d-*

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

b) szabályos hangmegfelelések

hangkapcsolatokban

mp m. *hab* – vg. *χump*
fi. *kumpua*

fgr. *-mp-* > m. *-b-*

nt m. *had* – vg. *χont*
fi. *kunta*

denazalizáció

fgr. *-nt-* > m. *-d-*

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

c) alapnyelv

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

c) alapnyelv

= hipotetikus, rekonstruált rendszer

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

c) alapnyelv

= hipotetikus, rekonstruált rendszer
időben, térben, műfajban egybemos

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

c) alapnyelv

= hipotetikus, rekonstruált rendszer
időben, térben, műfajban egybeeső
kronológiai rétegek:

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

c) alapnyelv

= hipotetikus, rekonstruált rendszer
időben, térben, műfajban egybemos
kronológiai rétegek:

protouráli, protofinnugor, protougor

II. A legújabb korszakolás

I. Előmagyar kor

Néhány kulcsfogalom meghatározása

c) alapnyelv

= hipotetikus, rekonstruált rendszer
időben, térben, műfajban egybeeső
kronológiai rétegek:

protouráli, protofinnugor, protougor
de: teljes értékű nyelvek!

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

1. Urál vidéki őshaza kora

II. A legújabb korszakolás

II. Ősmagyar kor

1. Urál vidéki őshaza kora

i.e. 500/i.e. 1000 – i.sz. 5. sz. közepe

II. A legújabb korszakolás

II. Ősmagyar kor

1. Urál vidéki őshaza kora

i.e. 500/i.e. 1000 – i.sz. 5. sz. közepe

2. vándorlások kora (török hatás kora)

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

1. Urál vidéki őshaza kora

i.e. 500/i.e. 1000 – i.sz. 5. sz. közepe

2. vándorlások kora (török hatás kora)

5. sz. közepe – honfoglalás (896)

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

1. Urál vidéki őshaza kora

i.e. 500/i.e. 1000 – i.sz. 5. sz. közepe

2. vándorlások kora (török hatás kora)

5. sz. közepe – honfoglalás (896)

kultúraváltás:

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

1. Urál vidéki őshaza kora

i.e. 500/i.e. 1000 – i.sz. 5. sz. közepe

2. vándorlások kora (török hatás kora)

5. sz. közepe – honfoglalás (896)

kultúraváltás:

– törökségi nyelvi környezet

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

1. Urál vidéki őshaza kora

i.e. 500/i.e. 1000 – i.sz. 5. sz. közepe

2. vándorlások kora (török hatás kora)

5. sz. közepe – honfoglalás (896)

kultúraváltás:

- törökségi nyelvi környezet
- földművelő-állattartó (nomád) társadalom

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

1. Urál vidéki őshaza kora

i.e. 500/i.e. 1000 – i.sz. 5. sz. közepe

2. vándorlások kora (török hatás kora)

5. sz. közepe – honfoglalás (896)

kultúraváltás:

- törökségi nyelvi környezet
- földművelő-állattartó (nomád) társadalom
- törzsi szervezet

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

módszerek a korszak vizsgálatához:

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

módszerek a korszak vizsgálatához:

– visszakövetkeztetés a nyelvemlékekből

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

módszerek a korszak vizsgálatához:

- visszakövetkeztetés a nyelvemlékekből
- összevetés a finnugrisztika eredményeivel

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

módszerek a korszak vizsgálatához:

- visszakövetkeztetés a nyelvemlékekből
- összevetés a finnugrisztika eredményeivel
- jövevényszavak

II. A legújabb korszakolás

II. Ősmagyar kor

módszerek a korszak vizsgálatához:

- visszakövetkeztetés a nyelvemlékekből
- összevetés a finnugrisztika eredményeivel
- jövevényszavak

iráni

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

módszerek a korszak vizsgálatához:

- visszakövetkeztetés a nyelvemlékekből
- összevetés a finnugrisztika eredményeivel
- jövevényszavak

iráni

török

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

módszerek a korszak vizsgálatához:

- visszakövetkeztetés a nyelvemlékekből
- összevetés a finnugrisztika eredményeivel
- jövevényszavak

iráni

török

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

belső alkorszakolás lehetősége

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

belső alkorszakolás lehetősége

$k > h$ változás a török hatás idején zárul le

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

belső alkorszakolás lehetősége

$k > h$ változás a török hatás idején zárul le

a) olyan szavak, amiket érintett

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

belső alkorszakolás lehetősége

$k > h$ változás a török hatás idején zárul le

a) olyan szavak, amiket érintett

tör. *qaran* > m. *harang*

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

belső alkorszakolás lehetősége

$k > h$ változás a török hatás idején zárul le

a) olyan szavak, amiket érintett

tör. *qaran* > m. *harang*

tör. *qumuq* > m. *homok*

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

belső alkorszakolás lehetősége

$k > h$ változás a török hatás idején zárul le

a) olyan szavak, amiket érintett

tör. *qaran* > m. *harang*

tör. *qumuq* > m. *homok*

b) olyan szavak, amiket nem érintett

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

belső alkorszakolás lehetősége

$k > h$ változás a török hatás idején zárul le

a) olyan szavak, amiket érintett

tör. *qaran* > m. *harang*

tör. *qumuq* > m. *homok*

b) olyan szavak, amiket nem érintett

tör. *qapuy* > m. *kapu*

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

belső alkorszakolás lehetősége

$k > h$ változás a török hatás idején zárul le

a) olyan szavak, amiket érintett

korai ← tör. *qaran* > m. *harang*

tör. *qumuq* > m. *homok*

b) olyan szavak, amiket nem érintett

kései ← tör. *qapuy* > m. *kapu*

II. A legújabb korszakolás

II. Ősmagyar kor

Néhány fogalom meghatározása

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

Néhány fogalom meghatározása

a) nyelv

II. A legújabb korszakolás

II. Ősmagyar kor

Néhány fogalom meghatározása

a) nyelv

b) nép (= etnikum, etnosz)

II. A legújabb korszakolás

II. Ősmagyar kor

Néhány fogalom meghatározása

a) nyelv

b) nép (= etnikum, etnosz)

történetileg kialakult embercsoport, amelynek

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

Néhány fogalom meghatározása

a) nyelv

b) nép (= etnikum, etnosz)

történetileg kialakult embercsoport, amelynek

– közös szemiotikai rendszere van

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

Néhány fogalom meghatározása

a) nyelv

b) nép (= etnikum, etnosz)

történetileg kialakult embercsoport, amelynek

- közös szemiotikai rendszere van
- összetartozási tudata van

II. A legújabb korszakolás

II. Ósmagyar kor

Néhány fogalom meghatározása

a) nyelv

b) nép (= etnikum, etnosz)

történetileg kialakult embercsoport, amelynek

- közös szemiotikai rendszere van
- összetartozási tudata van
- saját, tartós önelnevezéssel bír

II. A legújabb korszakolás

II. Ősmagyar kor

Néhány fogalom meghatározása

a) nyelv

b) nép (= etnikum, etnosz)

történetileg kialakult embercsoport, amelynek

- közös szemiotikai rendszere van

- összetartozási tudata van

- saját, tartós önelnevezéssel bír

c) régészeti kultúra

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor
1. ómagyar kor

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

1. ómagyar kor

honf. (896) – Mohács (1526)

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

1. ómagyar kor

↓ honf. (896) – Mohács (1526)

↓ milyen *nyelvi következményei* vannak?

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

1. ómagyar kor

↓ honf. (896) – Mohács (1526)

↓ milyen *nyelvi következményei* vannak?

a) új nyelvi környezet

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

1. ómagyar kor

honf. (896) – Mohács (1526)

milyen *nyelvi következményei* vannak?

a) új nyelvi környezet

b) új kulturális környezet

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

1. ómagyar kor

↓ honf. (896) – Mohács (1526)

↓ milyen *nyelvi következményei* vannak?

a) új nyelvi környezet

b) új kulturális környezet

– legfőbb: írásbeliség megjelenése

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

1. ómagyar kor

↓ honf. (896) – Mohács (1526)

milyen *nyelvi következményei* vannak?

a) új nyelvi környezet

b) új kulturális környezet

– legfőbb: írásbeliség megjelenése

– keleti — nyugati kultúra határán

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

1. ómagyar kor

↓ honf. (896) – Mohács (1526)

↓ milyen *nyelvi következményei* vannak?

a) új nyelvi környezet

b) új kulturális környezet

– legfőbb: írásbeliség megjelenése

– keleti — nyugati kultúra határán

c) a nyelv új tagolódása

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor
1. ómagyar kor

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

1. ómagyar kor

1.1. korai ómagyar kor (896–1350)

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

1. ómagyar kor

1.1. korai ómagyar kor (896–1350)

– szórványemlékek

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

1. ómagyar kor

1.1. korai ómagyar kor (896–1350)

- szórványemlékek
- hangváltozási folyamatok

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

1. ómagyar kor

1.1. korai ómagyar kor (896–1350)

– szórványemlékek

– hangváltozási folyamatok

1.2. kései ómagyar kor (1350–1526)

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

1. ómagyar kor

1.1. korai ómagyar kor (896–1350)

– szórványemlékek

– hangváltozási folyamatok

1.2. kései ómagyar kor (1350–1526)

– szövegemlékek

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

2. középmagyar kor (1526–1772)

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

2. középmagyar kor (1526–1772)

a) Mohács hatásai:

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

2. középmagyar kor (1526–1772)

a) Mohács hatásai:

– az ország három részre szakadása

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

2. középmagyar kor (1526–1772)

a) Mohács hatásai:

- az ország három részre szakadása
- a lakosság nagy része megsemmisül >

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

2. középmagyar kor (1526–1772)

a) Mohács hatásai:

- az ország három részre szakadása
- a lakosság nagy része megsemmisül >
- telepítések

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

2. középmagyar kor (1526–1772)

a) Mohács hatásai:

- az ország három részre szakadása
- a lakosság nagy része megsemmisül >
- telepítések
 - > nyelvjárási keveredés

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

2. középmagyar kor (1526–1772)

a) Mohács hatásai:

- az ország három részre szakadása
- a lakosság nagy része megsemmisül >
- telepítések
 - > nyelvjárási keveredés
 - > nyelvi konvergencia (egységesülés)

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

2. középmagyar kor (1526–1772)

a) Mohács hatásai:

- az ország három részre szakadása
- a lakosság nagy része megsemmisül >
- telepítések
 - > nyelvjárási keveredés
 - > nyelvi konvergencia (egységesülés)
- erős német hatás

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

2. középmagyar kor (1526–1772)

b) reformáció megindulása

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

2. középmagyar kor (1526–1772)

b) reformáció megindulása

– anyanyelvi iskolázás kezdete

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

2. középmagyar kor (1526–1772)

b) reformáció megindulása

– anyanyelvi iskolázás kezdete

> anyanyelvi írásbeliség kiszélesedése

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

2. középmagyar kor (1526–1772)

b) reformáció megindulása

– anyanyelvi iskolázás kezdete

> anyanyelvi írásbeliség kiszélesedése

> egységesítő tendenciák

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

2. középmagyar kor (1526–1772)

b) reformáció megindulása

– anyanyelvi iskolázás kezdete

> anyanyelvi írásbeliség kiszélesedése

> egységesítő tendenciák

c) könyvnyomtatás megindulása

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

2. középmagyar kor (1526–1772)

b) reformáció megindulása

– anyanyelvi iskolázás kezdete

> anyanyelvi írásbeliség kiszélesedése

> egységesítő tendenciák

c) könyvnyomtatás megindulása

> Vizsolyi Biblia (1590), Károli Gáspár

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

2. középmagyar kor (1526–1772)

b) reformáció megindulása

– anyanyelvi iskolázás kezdete

> anyanyelvi írásbeliség kiszélesedése

> egységesítő tendenciák

c) könyvnyomtatás megindulása

> Vizsolyi Biblia (1590), Károli Gáspár

– irodalmi nyelv, nyelvjáráások helyzete

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újmagyar kor (1772–1920)

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újmagyar kor (1772–1920)

– a magyar lesz a hivatalos nyelv (1844)

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újmagyar kor (1772–1920)

- a magyar lesz a hivatalos nyelv (1844)
- irodalmi nyelv, köznyelv

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újmagyar kor (1772–1920)

- a magyar lesz a hivatalos nyelv (1844)
- irodalmi nyelv, köznyelv
- nyelvjárások mai képe

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újmagyar kor (1772–1920)

- a magyar lesz a hivatalos nyelv (1844)
- irodalmi nyelv, köznyelv
- nyelvjárások mai képe
- Bp.: nagyváros > polgári fejlődés >

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újmagyar kor (1772–1920)

- a magyar lesz a hivatalos nyelv (1844)
- irodalmi nyelv, köznyelv
- nyelvjárások mai képe
- Bp.: nagyváros > polgári fejlődés >
köznyelv beszélt változata terjed

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újmagyar kor (1772–1920)

- a magyar lesz a hivatalos nyelv (1844)
- irodalmi nyelv, köznyelv
- nyelvjárások mai képe
- Bp.: nagyváros > polgári fejlődés >
köznyelv beszélt változata terjed
- kötelező iskoláztatás

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újmagyar kor (1772–1920)

- a magyar lesz a hivatalos nyelv (1844)
- irodalmi nyelv, köznyelv
- nyelvjárások mai képe
- Bp.: nagyváros > polgári fejlődés >
köznyelv beszélt változata terjed
- kötelező iskoláztatás
> általánosabb írni-olvasni tudás

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újmagyar kor (1772–1920)

- a magyar lesz a hivatalos nyelv (1844)
- irodalmi nyelv, köznyelv
- nyelvjárások mai képe
- Bp.: nagyváros > polgári fejlődés >
köznyelv beszélt változata terjed
- kötelező iskoláztatás
> általánosabb írni-olvasni tudás
- nyelvi konvergencia

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újabb magyar kor (1920–napjaink)

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újabb magyar kor (1920–napjaink)

1920. június 4. — trianoni békediktátum

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újabb magyar kor (1920–napjaink)

1920. június 4. — trianoni békediktátum

> magyar nyelvközösség szétszakítottsága

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újabb magyar kor (1920–napjaink)

1920. június 4. — trianoni békediktátum

- > magyar nyelvközösség szétszakítottsága
 - Mo. elveszíti területének 67,8%-át

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újabb magyar kor (1920–napjaink)

1920. június 4. — trianoni békediktátum

- > magyar nyelvközösség szétszakítottsága
 - Mo. elveszíti területének 67,8%-át
 - lakosságának 59%-át

**The Dismemberment of
Hungary by the Treaty
of Trianon - 4 June 1920**

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újabb magyar kor (1920–napjaink)

1920. június 4. — trianoni békediktátum

- > magyar nyelvközösség szétszakítottsága
 - Mo. elveszíti területének 67,8%-át
 - lakosságának 59%-át

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újabb magyar kor (1920–napjaink)

1920. június 4. — trianoni békediktátum

- > magyar nyelvközösség szétszakítottsága
 - Mo. elveszíti területének 67,8%-át
 - lakosságának 59%-át
- > évszázados nyelvi kontaktusok szakadnak meg

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újabb magyar kor (1920–napjaink)

1920. június 4. — trianoni békediktátum

- > magyar nyelvközösség szétszakítottsága
 - Mo. elveszíti területének 67,8%-át
 - lakosságának 59%-át
- > évszázados nyelvi kontaktusok szakadnak meg
- > kétnyelvűségi helyzet (> divergencia)

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újabb magyar kor (1920–napjaink)

– modernizálódás

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újabb magyar kor (1920–napjaink)

- modernizálódás
- szó- és írásbeli kommunikáció bővülése

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újabb magyar kor (1920–napjaink)

- modernizálódás
- szó- és írásbeli kommunikáció bővülése
- köznyelv hatása

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újabb magyar kor (1920–napjaink)

- modernizálódás
- szó- és írásbeli kommunikáció bővülése
- köznyelv hatása
- „írott beszéltnyelviség”

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újabb magyar kor (1920–napjaink)

- modernizálódás
- szó- és írásbeli kommunikáció bővülése
- köznyelv hatása
- „írott beszéltnyelviség”
- nyelvjárások szerepe csökken

II. A legújabb korszakolás

III. Nyelvelméletes kor

3. újabb magyar kor (1920–napjaink)

- modernizálódás
- szó- és írásbeli kommunikáció bővülése
- köznyelv hatása
- „írott beszéltnyelviség”
- nyelvjárások szerepe csökken
- csoportnyelvek szerepe nő (pl. szleng)